

U dijelu časopisa posvećenom *Građi* (str. 149-162) nalazi se rad podužeg naslova Mire Kolar-Dimitrijević "Tri dokumenta koji objašnjavaju zašto je poslije žigosanja krune u siječnju 1919. došlo i do njenog markiranja u prosincu iste godine – ili – Afera Hrvatske zemaljske banke d.d u Osijeku". Nadovezujući se na svoj prethodni rad o osječkoj *Hrvatskoj zemaljskoj banci d.d.*, autorica objavljuje u ovom radu tri dokumenta iz rukopisne ostavštine bankarskog stručnjaka Dušana Plavšića, iz kojih se može uočiti zašto se veći dio gospodarske elite sve više priklanjao beogradskom dvoru. Autorica navodi da se tu prije svega radilo o kombinaciji surađivanja i ucjenjivanja, što je na dugi rok dalo vrlo povoljne rezultate, pa se većina privrednika u Hrvatskoj radije odlučila na suradnju nego na marginaliziranje i propast svoje egzistencije.

I na koncu, kako je to i običaj u svim brojevima *Historijskog zbornika*, slijede rubrike *Ocjene i prikazi* recentnih izdanja i *Bilješke*.

Ivica Šute

Cahiers de civilisation médiévale, X^e-XIIe siècles, [Zbornik srednovjekovne civilizacije, X.-XII. stoljeće], 41e année, Centre d'études supérieures de civilisation médiévale, Poitiers 1998., br. 161-164, 419 str., br. 164b, str. 109.

Cahiers de civilisation médiévale X^e-XIIe siècles je tromjesečni zbornik koji izdaje Centar za više studije srednjovjekovne civilizacije u Poitiers-u posvećen različitim vidovima srednjovjekovne civilizacije (vidi prikaz u broju 17., Zagreb 1999., str. 278-282). Zbornik se sastoji od 17 članaka te 76 prikaza. Kao poseban broj (br. 164b) objavljeni su još 45 prikaza i popis knjiga primljenih u knjižnici Centra.

Evolution de la notion de djihad à l'époque almoravide (1039-1147) (3-16) je rad Vincenta Lagardèrea. U muslimanskim dijelovima Andaluzije pod dinastijom Almoravida, pojam svetog rata (djihad) se mijenja između XI. i XII. stoljeća. Pomoću mnogih citata iz službenih dopisa predstavnika svjetovnih i vjerskih vlasti te djela pjesnika i vjerskih teoretičara, autor pokazuje kako se, zbog graničnog položaja Andaluzije prema kršćanskim zemljama te razmirica unutar samih muslimanskih zajednica, džihad mijenja od kolektivne obaveze koji obavlja jedan dio pučanstva (državne vlasti i njihove vojne postrojbe) za cijelu zajednicu do individualne obaveze svih vjernika, s obećanjem dolaska u raj svim poginulima (mučenicima), kako bi se sve zajednice andaluzijskog kraja sjedinile u borbi protiv krivovjernih muslimanskih sljedbi, mnogobožaca i kršćanskih španjolskih kraljevina.

De la «mauvaise humeur» du sénéchal Keu : Chrétien de Troyes, littérature et physiologie (17-34) je članak Jacquesa E. Merceron sa sveučilišta Indiana. Autor razmatra kako je opis zlobne i impulzivne naravi jednog od junaka iz književnog ciklusa o kralju Arturu kod

Chrétiena de Troyes usko povezan s ondašnjim medicinskim poimanjem o postojanju četiri *humora* naslijeđenim iz Antike. Kasniji pisac Arturovog ciklusa, Pseudo-Robert Boron, dopunio je ovaj Chrétienov fiziološki opis lika s socio-psihološkim crtama. Naime, zlobna priroda senešala Keja bila je rezultat činjenice da mu je mlijeko vlastite majke bilo uskraćeno u korist Artura te ga je dojila dadilja pučanka, čime su iskvarena njegova urođena plemenita svojstva.

Au seuil de l'architecture chrétienne en Pologne. Ostrów Lednicki (35-54) je rad poljskih autorica Klementyne Żurowske i Terese Rodzińskiej-Choraży, koje analiziraju kapelicu izgrađenu u X. stoljeću pokraj *castruma* na otoku jezera Lednica u Velikoj Poljskoj, a otkrivenu prilikom arheoloških iskopavanja od 1987. do 1990. godine. Analiza je popraćena s 19 slika i nacрта. Autorice zaključuju da uređenje crkvenog kompleksa upućuje na mediteranski utjecaj prilikom njegove gradnje.

J'ai deux amours ... Guinglain entre épouse et maîtresse (55-63) je stručni rad Jean-Guya Gouttebrozea. Temeljeći se na citatima iz romana *Li Biaus Descouneüs* Renaulta de Beaujeu autor obrazlaže dihotomiju u značenju dvije lijepe žene u životu junaka Guinglaina. Jedna predstavlja senzualnost, moć tajnovitih sila i snova te ima ulogu ljubavnice, dok druga, zakonita žena, predstavlja razumno ponašanje i uključuje ga u stvarni život dvorske zajednice.

Kratki osvrt Erica Palazzoa *Iconographie et liturgie dans les études médiévales aujourd'hui: un éclairage méthodologique* (65-69) raspravlja o suvremenoj medievističkoj metodologiji za proučavanje ikonografije i liturgije.

La bibliothèque de Geoffroy de Vendôme (1093-1132) (105-125), je rad Geneviève Giordanengo. Autorica na temelju korespondencije i drugih spisa opata Geoffroya de Vendôme nastoji rekonstruirati sastav biblioteke opatije Trinité za vrijeme njegovog upravljanja. Radu je priložen i katalog rukopisa koji su se u to doba nalazili u samostanskoj knjižnici te popis rukopisa prepisanih u samostanskom skriptoriju.

Članak Isabelle Marchesin, *Les jongleurs dans les psautiers du haut moyen âge : nouvelles hypothèses sur la symbolique de l'histriion médiéval* (127-139) je sastavljen od tri dijela: "Predstavljanje lika žonglera", "Žonglerstvo kao glazbeni pokret" i "Žongler i *musicus*: biti podvrgnut tijelu ili duhu". Suprotstavljajući se uobičajenom mišljenju da je žongler prikazivan kao negativan lik, autorica, pomoću analize šest iluminacija navodi da on, ovisno o potrebama, može biti simbol kako podvrgnutosti duha tijelu, tako i produhovljenosti tijela pravog kršćanina prilikom sakralnog glazbenog doživljaja.

La colonne à l'époque romane. Rémiscences et nouveautés (141-174) je rad Éliane Vergnolle. Pomoću 41 slike i 2 nacрта, autorica ističe važnost simbolike stupa kao duhovnog i materijalnog temelja Crkve, i time objašnjava njihovu proširenu uporabu, u različitim oblicima, u romanskoj arhitekturi.

Lironie comme principe structurant chez Chrétien de Troyes (175-182) je predmet analize Ane Sofie Laranjinha iz Lisabona. Autorica uz obilno citiranje odlomaka teksta "Potraga za Sv. Graalom" istražuje Chrétienovu uporabu ironije prilikom njegovog opisivanja junaka Percevala i Gavena kao arhetipova suprotnih naravi i sudbina.

Apocalypse XXI-XXII et l'iconographie du portail central de la nef de Vézelay (209-240) naslov je rada Belgijskog povjesničara umjetnosti Marcela Anghebena. Autor komentira bogatu ikonografiju pročelja crkve u Vézelayu. Posebice se osvrće na prizore inspirirane dvjema posljednjim poglavljima Otkrivenja, koja Crkva koristi kao odgojno sredstvo za afirmiranje blagdana Duhova, kojim se obilježava njezino utemeljenje. Rad je ilustriran sa 17 slika.

Marcabru et le lignage de Caïn : Bel m'es cant son li frug madur (PC 293.13) (241-255) je tema istraživanja britanske povjesničarke književnosti Linde Paterson. Obilato citirajući jednu od 42 sačuvane pjesme okcitanskog trubadura Marcabrua, autorica dokazuje da ovo djelo nije obična ljubavna nego propovjedajuća pjesma koja suprotstavlja dvije vrste ljubavi: čistu i nečistu. Pri tome se kao simbol nečiste ljubavi koristi lik Kainovog potomka Lameka, koji je kao plod nečiste ljubavi njegovog praoca naslijedio njegove loše karakteristike (sklonost nasilju i požudi). Marcabrua je za ovu pjesmu nadahnula kako Knjiga postanka tako i kasniji komentari sv. Pavla u poslanici Korinćanima.

Anca Vasiliu u članku *L'économie de l'image dans la sphère intelligible (sur un sermon d'Alain de Lille) (257-279)* vrši jezičnu, stilsku i sadržajnu analizu propovjedi osebnog i svestranog sveučilišnog mislioca XII. stoljeća Alana *ab Insulis* da bi pokazala kako je on pokušavao definirati Boga, pojam koji je sam smatrao nemogućim za definiranje.

Le décor de l'oratoire de Germigny-des-Prés : l'authentique et le restauré (281-297) je osvrt Anne-Orange Poilpré o unutrašnjim ukrasima crkve iz IX. stoljeća prema originalnim sačuvanim dijelovima te onim restauriranim u XIX. stoljeću. Članku je priloženo trinaest slika.

Aliénor d'Aquitaine conduite en captivité. Les peintures murales commémoratives de Sainte-Radegonde de Chinon (317-330) je rad Nurith Kenaan-Kedar iz Tel-Aviva. Autorica navodi kako zidne slike u crkvi Svete – Radegunde u mjestu Chinon opisuju zatočeništvo akvitanske vojvotkinje i engleske kraljice Eleonore u Engleskoj koje je naredio njezin suprug kralj Henrik II. od 1174. do 1189. god., te da ih je Eleonora naručila između 1189. i 1193. godine. Slike na taj način upotpunjuju saznanja o životu i djelovanju kraljice. Rad je popraćen s deset slika i jednim nacrtom.

Historiographie récente de l'Italie méridionale pendant le haut moyen âge (331-351) je članak Jean-Marie Martin. Autor se osvrće na obimnu historiografiju o ranom srednjovjekovlju južne Italije, nastaloj zahvaljujući obilatoj sačuvanosti arhivske građe. Rad je podijeljen na tri poglavlja: rani srednji vijek na talijanskom jugu, izvori, te povijesna literatura.

Guerre et chevalerie au moyen âge (à propos d'un ouvrage récent) (353-363) je recenzija Jeana Florija knjige "War and Chivalry" M. Strickland koja popunjava saznanja o borbenom

duhu i etici kod vitezova. Krajem XI. stoljeća, njihov barbarski način ratovanja se postepeno ublažuje, te se uvodi deontološki kod ponašanja. Usprkos tome, na samom ratištu, ponašanje je i dalje slojevito.

Les origines occitanes de la chanson de geste : le cas de F(i)erabras (365-373) je osvrt Roberta Lafonta o okcitanskoj tradiciji i porijeklu epskih pjesama, na temelju jedinog sačuvanog rukopisa iz XIII. stoljeća na okcitanskom jeziku (*langue d'oc*). Navodeći u prvom redu pritisak sjevernjačkih predrasuda o nadmoćnosti sjeverno-francuske književne tradicije (*langue d'oïl*) nastalih tijekom XIX. i XX. stoljeća, autor revidira tu teoriju te postojanjem bogate literature na oksitanskom jeziku, dokazuje da je kolijevka epskog pjevanja zapravo bila u Akvitaniji.

Sabine Florence Fabijanec

Cahiers de civilisation médiévale, X^e-XIIe siècles, [Zbornik srednovjekovne civilizacije, X.-XII. stoljeće], 42e année, Centre d'études supérieures de civilisation médiévale, Poitiers 1999., br. 165-168, 423 str. i 168b: Bibliografija, 310 str.

Uz znanstvene članke, u 42. godištu časopisa objavljeno je 79 prikaza i bibliografija. Bibliografija sadrži 2.571 naslov, abecedni indeks autora te popis knjiga primljenih u knjižnici Centra, a koje se odnose na razdoblje od XI. do XIII. stoljeća.

Les peintures murales romanes de Notre-Dame-la-Grande de Poitiers (3-38) je članak Lise Hulnet-Dupuy. Uz 22 slike, autorica opisuje zidne romaničke freske nastale sredinom XI. stoljeća. Rad je sastavljen od šest poglavlja: Uvod; Opis slika (kor, kripta); Dvije koncepcije ukrasa: kor i kripta; Stil i tehnika; Ikonografija (kompozicija, *Sedes Sapientiae*, *Majestas Domini*, Janje, *Origo-Passio-Glorificatio*, kripta) i Zaključak. Analizom uporabljene tehnike slikanja i ikonografije, autorica zaključuje da su kompozicije oslikavanja vrlo složene i koherentne, dok istovremeno motivi izražavaju bitne istine kršćanskog vjerovanja, te da su zbog toga zidne slike crkve Notre-Dame-la-Grande u Poitiersu jedno značajno djelo romaničkog razdoblja.

Les souvenirs croisés de Blanche de Castille (39-54) je rad katalonskog autora Joséa Enriquea Ruiz-Domèneca posvećen trajnom političkom utjecaju francuske kraljice engleskog i kastilijanskog porijekla na uvođenje novog sustava obiteljskih bračnih veza na evropskim dvorovima. U početku, autor analizira kulturno nasljeđe mlade nevjeste budućeg kralja Louisa VIII. do udaje 1200. god. (romani sa dvorova njezinih predaka koji ističu matrilinearne veze u strategiji formiranja aristokratske feudalne obitelji), te analizira njezino rodoslovlje u kojemu su žene bile višeg ranga od njihovih muževa, te služile kao instrument za uspostavu kraljevske obitelji. S ranom smrću njezinog muža 1226. god. Blanche se suočila s vladanjem u njoj jedva poznatoj zemlji. Kada 1234. ženi svog sina